

Zomerse waterpret – hiervoor is in en rond het Gardameer voldoende gelegenheid

leven rustig zijn gangetje. Heel anders gaat het er een paar kilometer zuidelijker aan toe, waar aan het meer diverse beroemde **attractieparken** (► E 11/12) liggen. **Peschiera** (► D/E 12) ligt op een strategisch belangrijke positie, waarvan de kazernes en vestingsmuren, waar het historische centrum achter verborgen ligt, nog steeds van getuigen. Vanaf hier kunt u de trein naar Verona nemen om daar een dagje rond te wandelen.

De oostoever ten zuiden van Monte Baldo

Malcesine (► G 4) is pure romantiek: de huisjes in het oude centrum aan de voet van de Monte Baldo liggen aangedrukt tegen de burcht, van waar u met een kabelbaan de berg op kunt. Verder naar het zuiden liggen nog diverse dorpjes aan het meer, zoals **Brenzone** (► F 5). De ligging van **Torri del Benaco** (► D/E 8) is niet alleen pittoresk, maar ook strategisch: hier kunt u de autoveerboot nemen naar Toscolano-Maderno op de westelijke oever.

Giro di Lago

Wie niet in augustus of de populaire lange weekenden in mei aan het Gardameer verblijft, kan in ongeveer een week om het meer heen trekken, zonder ook maar één hotel te hoeven reserveren. Een afwisselende rondreis kan er als volgt uitzien:

Dag 1: Riva. Begin de week met watersport en snuif de sfeer op in deze grote badplaats. **Dag 2:** genieten van een ijsje in Limone, dan door naar Gargnano, waar u in de voetsporen treedt van een dichter en overnacht in een hotel met uitzicht over het meer. **Dag 3:** wandelen in het dal van de papiermolens, tuinen kijken in Gardone, dineren in Salò. **Dag 4:** met de auto naar Desenzano, de grootste stad aan het meer, en met de boot naar Sirmione. **Dag 5:** bezoek aan Peschiera, Lazise, Bardolino en Garda. **Dag 6:** Malcesine, waar u de mooiste burcht in de omgeving bezoekt. **Dag 7:** met de kabelbaan de Monte Baldo op en daar overnachten. **Dag 8:** terug via Torbole.

1 Burchten en kastelen – Arco, Toblino en Nago

Kaart: ► G/H 1/2

Vervoer: Rondrit met auto of fiets vanaf Riva del Garda, circa 40 km

Van wie is het Gardameer?! Daarover werd al vanaf de 13e eeuw gestreden. Eerst riepen de Scaligeri: van ons! Toen waren de Venetianen aan de beurt, gevolgd door de Habsburgers. Als bewijs van hun macht bouwden de elkaar afwisselende machthebbers burchten en vestingen, die u tijdens een een-daagse auto- of fietsexcursie kunt bezoeken.

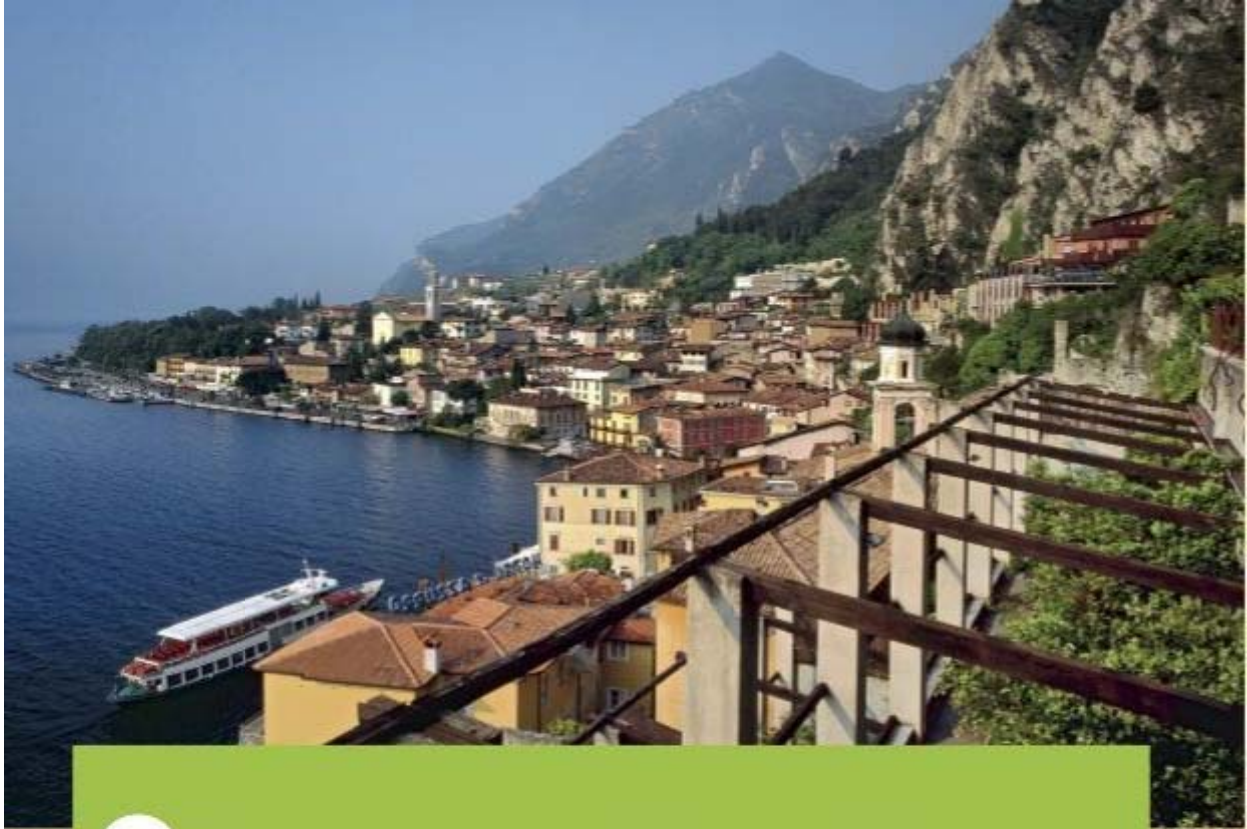
Halverwege de 13e eeuw grepen de Scaligeri de macht over het Gardameer. Dit geslacht uit Verona, dat een ladder (Italiaans: *scala*) in het wapen voert, liet rondom het meer meerdere kastelen en vestingswerken bouwen. Uiteindelijk konden al deze bastions hen niet beschermen tegen de vijanden binnen de eigen gelederen: tijdens een golf van geweld en familiemoorden roeiden de Scaligeri elkaar aan het eind van de 14e eeuw bijna helemaal uit.

Waterburcht

In de buurt van de Torre Apponale, de 34 m hoge toren van Riva, bevindt zich de vesting van de Scaligeri, de Rocca **1**, een burcht die alleen te bereiken is over een stenen brug. Tot 1918 was hij eigendom van de Habsburgers, maar nu zijn drie etages in gebruik als stedelijk museum. Naast wetenswaardigheden over de geschiedenis van de stad vindt u hier ook een fototentoonstelling over het alpinisme, een afdeling over kruiden en een schilderijenverzameling.

Bergslot

Het bergdorpje Arco **2** ligt in de lager gelegen Valle del Sarca en was vroeger een chic winterkuuroord. Het oudste architectonische bouwwerk is de markante ruïne die boven de huisjes uit torent. De Romeinen gebruikten de meer dan 100 m hoge rots, die loodrecht oprijst uit het dal, al ter verdediging. Rond 500 werd de hoge toren gebouwd; de twee-

4 Citroenen en de heilige Franciscus – de limonaie van Limone

Kaart: ► F 3

Plaats: Bezoek aan de limonaie en het citroenmuseum in Limone

De Romeinen probeerden al citrusvruchten te verbouwen aan het Gardameer, maar door nachtvorst mislukte de oogst vaak. Aan het eind van de 18e eeuw werden daarom duizenden kassen gebouwd, de 'limonaie'. Een aantal is gerenoveerd en staat nu opnieuw vol met de dikhuidige gele vruchten.

Het Gardameer ligt slechts 65 m boven de zeespiegel. In het uitzonderlijk milde klimaat groeien hier de meest noordelijke olijfbomen van Italië, maar terwijl deze bomen de vorst goed verdragen, zijn citroenen erg gevoelig. Deze boompjes moeten in de winter achter glas worden gezet om de kou te overleven.

Monniken als importeurs

De uit Azië stammende citrusvruchten zijn inmiddels over de hele wereld verspreid. Rond het jaar 1000 werden ze door de Arabieren in Europa geïntrodu-

ceerd; in de 13e eeuw namen monniken de eerste citrusvruchten vanuit de Ligurische Riviera mee naar het Gardameer; vruchtbare grond werd van de zuidelijke oevers van het meer naar de teeltgebieden getransporteerd. Aan het eind van de 18e eeuw gaf de Conte Carlo Bettini-Cazzago opdracht voor de bouw van citroenkassen. De villa in Gargnano met barokke tuin, waar de weg langs de oever dwars doorheen loopt, is in handen van de familie. Zo ontstonden op de westoever aan het eind van de 18e eeuw duizenden kassen.

Rijke oogst

Met twee oogsten levert één boom per jaar vijf- tot zeshonderd vruchten op. De citroenen werden vroeger voornamelijk geëxporteerd naar Duitsland, Polen en Rusland. In 1840 werd in Gargnano een citroentelerscoöperatie opgezet, die elk jaar tussen de vijf en zes miljoen vruchten produceerde. In 1855 resulteerde de

zijde van Gargnano, met een pizzeria en een bar, gratis toegang, en de surf-school OK-Surf (tel. 0328 471 77 77, www.oksurf.it).

Natuur – Parco Alto Garda Bresciano: Villa, Via Oliva 32, tel. 0365 714 49, www.parcoaltogarda.net. Boswachterij van het natuurpark, met brochures en wandelkaarten (zie ook blz. 55).

Zeilen – Centomiglia: de zeilclub organiseert al sinds 1951 regatta's. Informatie: tel. 0365 714 33, www.centomiglia.it.

Informatie

Consorzio Turistico: tegenover de grote bushalte, Piazzale Boldini 2, 25084 Gargnano, tel. 0365 79 12 43, www.gargnano.sulgarda.it.

Consorzio Lago di Garda Riviera dei Limoni e dei Castelli: Via Oliva 32, 25084 Gargnano-Villa, tel. 0365 79 11 72, www.rivieradeilimoni.it. Hier kunt u meer informatie en brochures halen.

Valentijnsprocessie: op 14 feb. gaat er een processie van Sasso naar de kluizenarskapel van San Valentino (zie hierna).

In de buurt

Eremo di San Valentino (► D 6): een drie uur durende wandeling vanuit Gargnano of een wandeling van 45 minuten vanuit het erboven gelegen Sasso brengt u bij een klein, wit gepleisterd kerkje, dat onder een overhangende rots tegen de bergen aan is gebouwd. Een rij cipressen op het voorplein beneemt u het uitzicht. De hermitage werd gesticht door de inwoners van Gargnano die in 1630 de pestepidemie overleefden. De laatste kluizenaar, Geremia Paladini uit Cassone, woonde hier in 1842. In het kerkje hangt zijn uitgeknipte silhouet. De deur naar de hermitage staat van het begin van de zomer tot laat in de herfst altijd open.

Er liggen nu geen vissersboten meer in de haven van Gargnano, maar speedboten en plezierjachten

